

فصلنامه مطالعات شبه قاره دانشگاه سیستان و بلوچستان

سال ششم شماره بیست و یکم زمستان ۱۳۹۳ (صص: ۱۵۰-۱۱۹)

مروری توصیفی-تحلیلی بر ترجمه‌های انگلیسی قرآن در شبه قاره

دکتر علی علیزاده*

طاهر جهانجویان**

چکیده

با توجه به کثرت ترجمه‌های انگلیسی قرآن در شبه قاره، می‌توان این سرزمین را از فعال‌ترین مشارکت‌کنندگان در این عرصه دانست. اهتمام به این ترجمه‌ها در این سرزمین دلایل مختلفی دارد از جمله وجود فرق مذهبی مختلف در شبه قاره و تضادهای عقیدتی موجود بر سر معنای درست کلام خدا میان آنها، سلطه استعمار انگلیس و تلاش مسلمانان برای جلوگیری از تحریف مفاهیم اسلامی و معانی قرآن در ترجمه، و گسترش دین اسلام و مبارزه با گروه‌های تبشیری مسیحی. پژوهش حاضر بر آن است تا سهم شبه‌قاره را در تولید ترجمه‌های انگلیسی بازشناسد و به معرفی این ترجمه‌ها و ویژگی‌های آنها بپردازد. این تحقیق در پی پاسخ به این سوالات است که مهمترین ترجمه‌های انگلیسی صورت‌گرفته از قرآن در شبه قاره کدامند؟ این ترجمه‌ها چه خصوصیتی داشته و بارزترین ویژگی آنان و دلایل عمده تولید آنها چه می‌باشد؟ بنابراین پژوهشگران با اتخاذ روشی توصیفی-تحلیلی وبا مراجعه به ترجمه‌های مختلف به جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، و توصیف و تحلیل چهل ترجمه انگلیسی از قرآن کریم پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که سیر کلی روشهای به کار رفته در این ترجمه‌ها از استراتژی‌های مبداء-محور شروع و به سمت شیوه‌های ارتباطی تر و مقصد مدارتر حرکت نموده است.

کلیدواژه‌ها: ترجمه، قرآن، شبه قاره، زبان انگلیسی

*Email: alalizadeh@um.ac.ir

دانشیاررشته زبانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

**Email: tjahanjou@gmail.com

کارشناس ارشد رشته مطالعات ترجمه دانشگاه بیرجند

تاریخ پذیرش: ۹۳/۸/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۳/۳/۱۳

مقدمه

تاکنون ترجمه‌های انگلیسی مختلفی از قرآن در شبه قاره هند صورت گرفته است. در همین راستا پژوهش حاضر بر آن است تا سهم این شبه قاره را در تولید ترجمه‌های انگلیسی بازشناسد و به معرفی این ترجمه‌ها و ویژگی‌های آنها بپردازد. به عبارت دیگر، تحقیق حاضر در پی یافتن پاسخ به این سوال است که مهمترین ترجمه‌های صورت گرفته از قرآن در شبه قاره کدامند؟ این ترجمه‌ها چه خصوصیات بارزی دارند؟ و نوع ترجمه آنها و علت مبادرت به آنها چیست؟ در پژوهش حاضر پس از معرفی تاریخیچه-ای کوتاه از ترجمه‌های انگلیسی قرآن به بررسی و تحلیل کلی مهمترین ترجمه‌های قرآن در این شبه قاره از قرن نوزدهم تا به امروز پرداخته شده است. ضرورت انجام چنین پژوهشهایی بیشتر در عرصه‌ی تحقیق نمایان می‌شود و باید آن را مقدمه‌ای بر پژوهشهای بعدی دانست. به عبارت دیگر، توصیف و تحلیل‌های موجود در بررسی حاضر، اطلاعات مورد نیاز پژوهشگران مختلف را برای انتخاب ترجمه مورد تحقیقشان به صورت نسبی ارائه می‌دهد. ثانیاً، به دلیل استفاده از توالی زمانی در معرفی این ترجمه‌ها می‌توان به کمک آنها به سیر کلی این ترجمه‌های انگلیسی در شبه قاره دست یافت. همچنین این تحقیق دسترسی به دورنمایی از انواع روابط حاکم بر تولید و دوره گسترش این ترجمه‌ها را تسهیل نموده و به کمک آن می‌توان مهمترین و تاثیرگذارترین آنها را شناسایی نمود. بر همین اساس، می‌توان تحقیق حاضر را در انجام تحقیقات تاریخی، جامعه‌شناختی، و سیاسی درباره ترجمه‌های قرآن و نقد و ارزیابی آنها سودمند دانست. به طور کلی، اولین تلاشها برای ترجمه قرآن به زبانی دیگر در اواخر قرن هفتم میلادی انجام گرفت (بریتانیکا، ۲۰۱۲). در این بین، انگلیسی پس از فارسی دومین زبانی است که قرآن بیشترین ترجمه را بدان دارد (انوشیروانی، ۲۰۰۳: ۱۰). اولین ترجمه انگلیسی قرآن از روی ترجمه فرانسوی آن توسط الکساندر راس اسکاتلندی (Alexander Ross) در سال ۱۶۴۹ م. و دومین ترجمه انگلیسی از آن توسط جرج سیل (George Sale) در سال ۱۷۳۴ صورت پذیرفت (مصطفی، ۲۰۰۹: ۲۲۸). ترجمه سیل بسیار دقیقتر از ترجمه راس بود چرا که وی ترجمه‌اش را پس از بررسی ترجمه‌های لاتین، فرانسوی و

ایتالیایی قرآن صورت داد. از دیگر ترجمه‌هایی که پس از این دوره انجام گرفت می‌توان به ترجمه‌های رادول (Rodwell) (۱۸۶۱)، پیکتال (Pickthall) (۱۹۳۰)، یوسف علی (Yusuf Ali) (۱۹۳۴)، بل (Bell) (۱۹۳۷)، آربری (Arberry) (۱۹۵۵)، و داوود (Dawood) (۱۹۵۶) اشاره کرد. عبدالحکیم خان از مترجمان شبه قاره‌ای قرآن، اولین مترجم انگلیسی مسلمان قرآن می‌باشد که ترجمه‌اش را در سال ۱۹۰۵ صورت داد. در زیر پس از ارائه پیشینه‌ای کوتاه، به بررسی و معرفی ترجمه‌های انگلیسی قرآن در هند و پاکستان می‌پردازیم. ناگفته نماند که این جستار تنها به بیان آن دسته از ترجمه‌های انگلیسی اختصاص دارد که مترجمان آنها شبه‌قاره‌ای هستند و از توضیح درباره ترجمه‌هایی که مترجمانشان هندی یا پاکستانی نبوده و فقط ترجمه‌هایشان در آنجا انتشار یافته خودداری شده است. همچنین، در تحقیق حاضر از بررسی آن دسته از مترجمان شبه‌قاره‌ای که ترجمه‌هایشان خارج از مرزهای شبه قاره انتشار یافته، ذکری به میان نیامده است چرا که تاکید تحقیق حاضر بر روشن نمودن سهم مترجمان شبه‌قاره‌ای در ترجمه قرآن و تاثیر و تاثرات این ترجمه‌ها داخل مرزهای شبه‌قاره می‌باشد و نه ورای آن.

پیشینه تحقیق

برای تحقیق حاضر می‌توان از دو نوع پیشینه یاد کرد. تعدادی از تحقیقات به صورت بررسی‌های تاریخی ترجمه‌های انگلیسی قرآن و معرفی و نقد این ترجمه‌ها صورت گرفته است. از طرف دیگر، کتابشناسی‌هایی نیز در حیطه‌ی مشابه وجود دارد که می‌توان از آنها به عنوان پیشینه این جستار یاد کرد. از بررسی‌های نوع اول می‌توان به اثر سلماسی زاده (۱۳۶۹) اشاره کرد. وی در فصل اول بررسی خود به معرفی حدود ده ترجمه از قرآن نظیر ترجمه‌های قرآن آربری، بل، پیکتال، نیکلسون (Nicholson)، سیوری (Sauary)، گیوم (Guillaume)، و نیز برخی از ترجمه‌های گزیده از قرآن نظیر برگردان‌های مویر (Muir)، ادوارد لین (Edward Lane)، و جین گانگنیز (Gagniers) می‌پردازد. همچنین این اثر به بیان دیدگاه‌های مترجمان قرآن درباره ترجمه قرآن پرداخته و به نمونه‌هایی از ترجمه‌های آنها و نیز زندگی‌نامه مترجمان اشاره کرده است. بیبر (Baber, 2008) نیز به ارائه الگوهای تاریخی تغییرات ترجمه‌های انگلیسی قرآن از سال ۱۶۴۹ تا ۲۰۰۵ دست

زده است. وی با تقسیم بندی دوره‌های ترجمه قرآن به سه دوره، ۱۹۰۴-۱۶۴۹، ۱۹۶۰-۱۹۰۵ و ۲۰۰۵-۱۹۶۱ کار خود را با معرفی کوتاه بیست و هشت ترجمه انگلیسی قرآن و با تکیه بر مقدمه این ترجمه‌ها پی می‌گیرد. خلیفه (۱۳۸۹) نیز با اشاره به معنای ترجمه و ارائه تاریخ کلی ترجمه قرآن در نوشتار خود به بررسی ترجمه‌های انگلیسی قرآن پرداخته‌است. او در اثر خود از ترجمه‌های جرج سیل (۱۷۳۴)، رادول (۱۸۶۱)، پالمرو (۱۸۸۰)، بل (۱۹۳۹)، داوود (۱۹۵۶)، آربری (۱۹۵۵)، و ترجمه‌های عبدالحکیم خان (۱۹۰۵)، میرزا ابوالفضل (۱۹۱۱)، محمد علی (۱۹۱۶)، عبدالله یوسف علی (۱۹۳۸) و پیکتال (۱۹۳۰) نام برده است. عقیقی بخشایشی (۱۳۶۸: ۴۶-۴۷) نیز ذیل بررسی کوتاهی که درباره ترجمه‌های قرآن در غرب صورت داده‌است به معرفی چندین ترجمه انگلیسی از قرآن می‌پردازد. ترجمه‌های عرضه شده ترجمه جرج سیل تا آربری را دربرمی‌گیرد. تحقیقات زیادی نیز در حوزه کتابشناسی ترجمه‌های قرآن انجام گرفته‌است. یکی از افرادی که به ترجمه‌های قرآن پرداخته ژوهان کونرادوس لوبهرز (Johannes Conradus Lobherz) است (Pearson, 1983: 502). کتابشناسی بزرگ ویکتور چوین (Victor Chauvin) (۱۹۰۷) نیز شامل کتابنامه‌ای کامل از قرآن از سال ۱۸۸۵-۱۸۱۰ می‌شود. وی ذیل عنوان "قرآن و حدیث" در کنار گزارشاتی که درباره نسخه خطی، تفاسیر و ویراستهای مختلف این متون به دست داده است، از ترجمه‌های غربی و شرقی قرآن نیز یاد می‌نماید. او که یکی از بزرگترین کتابشناسان مطالعات اسلامی است، کتابشناسی آن دسته از آثاری را که به آنها دسترسی داشته به صورت بسیار مفصل و گسترده‌ای نگاشته و در مواردی که مستقیماً به این آثار دسترسی نداشته به توضیحات بسیار اندک بسنده نموده است. کتابشناسی کوتاه دیگری نیز وجود دارد که توسط ول ورث (Woolworth, 1937) در نشریه جهان اسلام شماره ۱۷ (۲۷۹-۸۹) چاپ شده است. این کتابشناسی نام بیش از ۱۱۸ مترجم و متن و ترجمه را که ۷۷ تن از آنها غربی می‌باشند، ارائه می‌دهد. پروفیسور حمیدالله (۱۹۵۹) نیز در مقدمه ترجمه فرانسوی خود از قرآن فهرستی از ترجمه‌های کامل و جزئی قرآن را به زبانهای اروپایی ارائه کرده و اسامی مترجمان و تاریخ ویراست ترجمه‌های آنان را قید نموده است.

از اساسی‌ترین و برجسته‌ترین کتابشناسی‌های موجود قرآن کریم به زبانهای غیر عربی می‌توان به کار بینارک و ارن (Binark & Eren, 1986) اشاره کرد. این دو در کتابشناسی جهانی ترجمه‌های قرآن کریم اطلاعات کتابشناختی و برخی توضیحات اساسی ترجمه‌های چاپ شده قرآن مجید را به ۶۵ زبان دنیا در فاصله سالهای ۱۵۱۵ تا ۱۹۸۰ گردآوری نموده‌اند. کتابشناسی مذکور شامل اطلاعات کتابشناختی بیش از ۲۷۶۲ ترجمه یا تفسیر (در صورتی که حاوی ترجمه بوده باشد) است. طبق آنچه در این اثر آمده است، تعداد ترجمه‌های انگلیسی از قرآن کریم از سال ۱۵۱۵ تا ۱۹۸۰ به ترتیب ۲۹۵ ترجمه کامل و ۱۳۱ ترجمه گزیده می‌باشد. بر این کتابشناسی نقدهایی نیز نگاشته شده است (اسعدی، ۱۳۶۵) که بیشتر دال بر ایرادات نگارشی و ویرایشی موجود در آن است. پیرسون (۱۹۸۳) نیز کتابنامه‌ای از ترجمه‌های مختلف قرآن به زبانهای اروپایی دارد. وی در ابتدای کتابنامه‌اش گزارشی کوتاه در مورد ترجمه‌های قرآن به زبان‌های شرقی از قبیل بنگالی، عبری، هندی، مالایی، پنجابی، سندی، برمه‌ای، چینی و فارسی ارائه می‌دهد. او تا جایی که امکان داشته است به خود ترجمه‌ها در کتابخانه‌های بریتانیا مراجعه نموده، ولی در نوشتن جزئیات از دوستانش در مناطق مختلف بهره برده است (پیرسون، ۱۹۸۳: ۵۰۳). پیرسون در کتابشناسی‌اش تنها ترجمه‌های کامل قرآن را برشمرده و در آن از ترجمه‌های جزئی قرآن سخنی به میان نیاورده است. وی ترجمه‌های انگلیسی قرآن را در سه دسته جای داده است و در اثر خود از حدود ۶۵ ترجمه انگلیسی قرآن نام می‌برد. قابل ذکر است که کتابشناسی وی توصیفی نبوده و در آن فقط به ذکر نام، تاریخ و محل ترجمه قرآن بسنده شده است. از دیگر بررسی‌های مشابهی که در این زمینه انجام شده می‌توان به کتابشناسی ترجمه‌های انگلیسی قرآن توسط انوشیروانی (۲۰۰۳) اشاره کرد که در آن به معرفی ترجمه‌های کامل قرآن کریم به انگلیسی پرداخته است. انوشیروانی بررسی خود را با گزارشی تاریخی از ترجمه قرآن به لاتین در سال ۱۱۱۴م. شروع نموده و آخرین ترجمه‌ای که معرفی کرده ترجمه انگلیسی صفارزاده (۲۰۰۱) از قرآن است. قدوایی (۱۹۸۸) نیز در کتابشناسی توصیفی‌اش از ترجمه‌های قرآن به معرفی چهارده ترجمه از قرآن به زبان انگلیسی می‌پردازد. وی این کار را با تقسیم بندی چهارگانه‌ای از مترجمان قرآن به مسلمان در دو دوره (۵۹-۱۹۰۵) و (۸۶-

۱۹۶۰)، و غیر مسلمانانِ قادیانی (۷۰-۱۹۱۷) و در نهایت غیر مسلمانان (۱۹۵۶-۱۶۴۹) انجام داده است. کتابشناسی وی که تعداد چهارده ترجمه از قرآن را در بر می گیرد، بسیار خلاصه بوده و فقط اهم ترجمه‌های قرآن را به زبان انگلیسی و تنها با توضیحات اندک درباره هر یک دربرمی گیرد.

۱- ترجمه‌های انگلیسی قرآن در شبه قاره

به منظور معرفی و بررسی ترجمه‌های مورد نظر در شبه قاره این ترجمه‌ها به سه گروه تقسیم‌بندی شده‌اند و به ترتیب زمانی و تاریخ انتشار آنها در قرن نوزدهم، بیستم و بیست و یکم به معرفی و بررسی هر یک پرداخته شده است.

۱-۱- ترجمه انگلیسی قرآن در شبه قاره در قرن نوزدهم

در قرن نوزدهم به دلیل پیشرفتهای مربوط به مطالعات شرقشناسی به معنای علمی آن، عده‌ای بر آن شدند تا قرآن را دستخوش اندیشه‌های انتقادی خویش قرار دهند. از جمله ترجمه‌های انگلیسی که توسط غیرمسلمانان تا آغاز قرن نوزدهم صورت گرفت ترجمه‌های راس (۱۶۴۹)، سیل (۱۷۳۴)، رادول (۱۸۶۱) و پالمر (۱۸۸۰) بود. ترجمه‌ی راس از قرآن به انگلیسی از روی ترجمه‌ی فرانسوی جانبدارانه و مغرضانه سیور دو رایر (Sieur du Ryer) صورت گرفت. ترجمه راس همان گونه که علی (۲۰۰۴: ۳۲۶) می‌نویسد، نشان دهنده تنفر این مترجم و اروپائیان معاصر وی از ترکان عثمانی است. ترجمه سیل نیز ترجمه‌ای مغرضانه از قرآن بود که توسط مسیحی دیگری به منظور معرفی اسلام به مسیحیان و با اهداف تبشیری صورت گرفت. در ترجمه وی حذفیات، دستکاریها و تحریفات زیادی روی داده است. ترجمه رادول از قرآن در این دوره ظاهر شد؛ ترجمه‌ای که در آن وی به چپ‌پوش دوباره سور قرآن به ترتیب وقایع روی داده در دوران حیات پیامبر (ص) پرداخت و در متن مبدا نیز تغییراتی صورت داد. برگردان پالمر نیز از دیگر ترجمه‌هایی می باشد که در این دوره در جهان غرب صورت گرفته و با اینکه منصفانه‌تر از دیگر ترجمه‌های موجود در این دوره است، لغزشهای بیشماری در آن به چشم می خورد (نیکل، ۱۹۳۶). در چنین دوره‌ای دو ترجمه از قرآن در شبه قاره صورت گرفت. یکی از این ترجمه‌ها ترجمه عبدالحمید (۱۸۶۲) و دیگر ترجمه‌ای

بی‌نام است که در سال ۱۸۹۹ در پنجاب به چاپ رسیده‌است. ترجمه عبدالحمید ترجمه‌ای بسیار شفاف و روان از قرآن است، و حاوی نکات تفسیری می‌شود که به منظور روشن کردن معانی آیات در آن به کار گرفته شده‌است. در سال ۱۹۶۲ ترجمه مذکور در سه مجلد در داکا توسط انتشارات دارالاسلام تجدید چاپ یافت. ویراست دوم این ترجمه از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۶۸ چندین بار توسط مجموعه انتشاراتی اتحادیه ملی (National Union Catalog) منتشر گردیده‌است. مترجم ترجمه دوم ناشناخته می‌باشد. این ترجمه به احتمال زیاد توسط فردی مسلمان صورت گرفته‌است و شامل متن قرآن، ترجمه انگلیسی، فارسی و اردوی آن می‌شود. با اینکه ظن آن می‌رود که این دو ترجمه توسط مسلمانان صورت گرفته باشد، ولی به نظر، دو مترجم حاضر فارغ از حرکت‌های استشراقی و تبشیری به این ترجمه‌ها مبادرت ورزیده‌اند چرا که در مقدمه این ترجمه-ها اشاره‌ای به چنین مسائلی نشده‌است. به عبارت دیگر، در ترجمه‌های موجود، همانگونه که در برخی از ترجمه‌های زیر نشان داده خواهد شد، هیچ قرینه‌ای دال بر پاسخ دهی مترجمان به پژوهش‌های اندیشه‌وران شرق شناس وجود ندارد و از دیگر سو نیز به چهار ترجمه موجود در اروپا در این دوره توسط این دو مترجم شبه قاره‌ای اشاره‌ای نرفته‌است.

۱-۲- ترجمه انگلیسی قرآن در شبه قاره در قرن بیستم

ترجمه قرآن در قرن نوزدهم بیشتر در انحصار مسیحیان بود و همانطور که اشاره شد تنها دو ترجمه در این دوره صورت گرفت که مترجم هر دو شبه قاره‌ای و احتمالاً مسلمان بوده‌اند. در قرن بیستم این انحصار طلبی مسیحیان شکسته شد و اولین ترجمه قرآن که توسط فردی مسلمان به نام محمد عبدالحکیم خان (۱۹۰۵) صورت گرفته بود، ظاهر شد (Binarek and Eren, 1986: 88). عبدالحکیم خان، حیرت دهلوی (۱۹۱۲) و ابوالفضل (۱۹۱۱) سه مترجم مسلمان شبه قاره‌ای می‌باشند که از اولین مترجم‌کنندگان قرآن به انگلیسی به شمار می‌آیند. ترجمه عبدالحکیم خان حاوی نکات تفسیری کوتاه بر مبنای خود قرآن و احادیث صحیح، عهدین و حقایق علمی می‌باشد. در این ترجمه

از اظهارات مبالغه آمیز و نظریه های مورد نزاع و تاریخ غیر قابل اعتماد کاملاً اجتناب- شده است. در ترجمه مورد نظر به معجزات بزرگ پیامبر اسلام (ص) و پیشگویی های وی به تفصیل اشاراتی شده است و مترجم تلاش زیادی برای محمد ایوب خان از قرآن ترجمه ای بسیار گویا و روان است. از دیگر ترجمه های قرآن که در ترجمه دقیق و کامل آیات نموده است. عبدالحکیم خان که از اولین مترجمان مسلمان قرآن می باشد با اینکه ابتدائاً گرایشهایی به سمت قادیانیت داشته است، بعدها رسماً از پیروی از این فرقه کناره گیری کرد. ترجمه او را می توان ترجمه ای تحت الفظی از قرآن دانست که هدفش بیشتر پاسخ به تبلیغات ضد اسلامی موجود در آن دوره و مبارزه با گروه های تبشیری بوده است. ترجمه دیگری که در این دوره و تقریباً همزمان با ترجمه عبدالحکیم خان صورت گرفت، ترجمه محمد ایوب خان (۱۹۰۵) بود. برگردان وی از قرآن کریم بر مبنای دیدگاه سنتی غالب نسبت به قرآن صورت گرفته است. ترجمه حاضر بر مبنای احادیث موثق انجام شده و به دور از نوع آوری ها و تاویلات دور از ذهن می باشد. ترجمه این دوره منتشر شد می توان به ترجمه ابوالفضل (۱۹۱۱) اشاره کرد. ترجمه حاضر که از نخستین برگردانهای قرآن تلقی می شود اولین بار در سال ۱۹۱۱ به چاپ رسید. ویرایش جدیدی از این ترجمه در سال ۱۹۱۶ در هند نشر یافت و ویراست چهارم این اثر نیز در سال ۱۹۵۵ منتشر گشت. این ترجمه نیز به منظور مقابله با گروه های تبشیری صورت گرفته است و مترجم آن سعی نموده حقانیت قرآن و برتری آن را با ارائه دلایل مختلف به اثبات برساند (زومر، ۱۹۱۲: ۸۴-۸۲). این اثر در سال ۱۹۱۲ و ۱۹۵۵ مورد تجدید نظر واقع شد. ترجمه حاوی استنادات زیادی به کتاب مقدس مسیحیان می باشد که به منظور انجام مقایسه هایی بین قرآن و کتاب مقدس و نشان دادن برتری کلام الهی استفاده شده است. این ترجمه را نیز می توان در ردیف ترجمه هایی مانند ترجمه های محمد عبدالحکیم خان (۱۹۰۵)، و میرزا حیرت دهلوی (۱۹۱۲) قرار داد که عمدتاً هدفشان پاسخ به اتهامات و انتقادات مسیحیان از قرآن کریم و شخصیت های اسلامی بوده است. آخرین ویراست از ترجمه آن تحت عنوان *The Koran: A New Translation from the Original* یک سال قبل از درگذشت مترجم آن صورت

گرفت. میرزا ابوالفضل یکی از مترجمان شیعی قرآن (۱۹۵۶-۱۸۶۵) از اهالی بنگلادش بود که بعدها به هند مهاجرت کرد. حیرت دهلوی نیز از دیگر پیشتازان عرصه ترجمه قرآن به انگلیسی در شبه قاره به شمار می‌رود. ترجمه وی نخستین بار در سال (۱۹۱۲) منتشر شد. زبان این ترجمه بسیار ضعیف است. این ترجمه در سال ۱۹۳۰ به صورت سه مجلد در یک جلد تجدید چاپ گردید. هدف این ترجمه نیز پاسخ دادن به منتقدان مسیحی اسلام بوده است، ولی عملاً این کار به صورت ضعیفی در ترجمه مورد نظر صورت گرفته و با توجه به آنچه که در این ترجمه آمده، این ادعا محقق نشده است. حیرت دهلوی قصد داشت تا تفسیری را همراه با این ترجمه منتشر نماید ولی هرگز موفق به این کار نشد. جلد اول و دوم این ترجمه در سال ۱۹۱۶ تحت عنوان *The Koran, prepared by various Oriental learned scholars and edited by Mirza Hairat* در دهلی چاپ شد و در سال ۱۹۳۰ بار دیگر نیز به چاپ رسید. یکی از دلایل تولید و ازدیاد این ترجمه‌ها، رقابتهای موجود میان فرق مختلف در پاکستان و در صدر آنان قادیانیه و بریلویه و دیگر گروههای سنتگرا می‌باشد. از میان گروه‌هایی که بیشترین سهم را در ترجمه قرآن به انگلیسی داشته است می‌توان به قادیانیه یا احمدیه اشاره کرد. این گروه در قرن نوزدهم و در سال ۱۸۸۹ توسط میرزا غلام احمد (۱۹۰۸-۱۸۳۵) در هندوستان استعماری پایه گذاری شد (کامپو، ۲۰۰۹: ۲۳). گروه مذکور در سال ۱۹۱۴ به دو دسته قادیانی و لاهوری تقسیم شدند و ادعا دارند که غلام احمد قادیانی پیامبر و مسیح موعود بوده است. به طور کلی، دسته دوم فرقه بریلویه نسبت به دسته اول آن معتدل تر می‌باشند. در سال ۱۹۷۴ قادیانیان رسماً با الحاق متممی به قانون اساسی پاکستان توسط علمای اهل سنت غیر مسلمان دانسته شدند. این فرقه توسط استعمار انگلیس با هدف تعطیل جهاد در هندوستان استعماری ایجاد شد. لازم به ذکر است که پیروان این فرقه علی رغم اعتقادات انحرافی‌شان درباره خاتمیت و موارد دیگر از فعالترین گروه‌ها در امر ترجمه قرآن بوده اند به طوری که طبق آمار وبگاه این گروه آنان تاکنون ۷۳ ترجمه از قرآن انجام داده‌اند. در نوشتار حاضر حدود هشت ترجمه که توسط پیروان این گروه به انگلیسی صورت گرفته معرفی و بررسی شده است. نیز از

دیگر فرقه‌های موجود در پاکستان بریلویان می‌باشند. این فرقه نیز در دوران استعمار بریتانیا توسط احمد رضا خان (۱۹۲۱-۱۸۵۶) در هند استعماری پایه گذاری شد. احمد رضا خان که خود را عبدالمصطفی نام گذاری کرده بود در قریه بریلی ولایت اترپردیش متولد شد و نزد میرزا غلام قادر بیگ برادر غلام احمد قادیانی به تحصیل پرداخت. پیروان این فرقه حنفی مذهب‌اند ولی عقاید زیادی را از بودائیان، مسیحیان، هندوها و صوفیه اقتباس کرده‌اند. این فرقه اختلافات شدیدی با دیوبندیان دارد و از ویژگیهای رهبر این گروه تکفیر سریع دیگران می‌باشد. احمد (ر.ک احمد، ۱۳۶۶: ۶۲-۶۱) به نقل از ندوی می‌نویسد که رهبر این گروه صد رساله در رد و تکفیر دیگر گروه‌های اسلامی نوشته‌است. از میان اهل تصوف، این فرقه بیشتر ریشه در اندیشه‌های طریقت قادری دارد. پیروان این فرقه نیز دو ترجمه از قرآن به انگلیسی انجام داده‌اند که در ادامه جستار حاضر کاویده شده‌اند. یکی دیگر از ترجمه‌هایی که در قرن بیستم در شبه قاره صورت گرفت، ترجمه‌ای است که انجمن ترقی اسلام (۱۹۱۵) در هند آن را انجام داد. این ترجمه که نکات تفسیری را نیز در بر می‌گیرد تحت حمایت بشیر الدین محمود احمد از خلفای احمدی انجام شده است. وی فرزند غلام احمد قادیانی بود و در زمان وی احمدیه به دو دسته احمدیه و لاهوری تقسیم گردید (کامپو، ۲۰۰۹: ۲۴-۲۰). از میان تاثیر گذارترین ترجمه‌های قرآن می‌توان به ترجمه مولوی محمد علی (۱۹۱۷) اشاره کرد. از سال ۱۹۱۷ تا سال ۱۹۷۳ حداقل بیست چاپ جدید از این ترجمه به عمل آمد. این ترجمه نیز توسط یکی از رهبران احمدیه انجام شد. پس از انشقاق صورت گرفته در فرقه احمدیه آنها به دو دسته تقسیم شدند. رهبر گروه لاهوری محمد علی مترجم اخیر قرآن بود. ویراست دوم این اثر در سال ۱۹۲۰، و ویراست سوم آن در سال ۱۹۳۵ به انجام رسید. چهارمین ویراست این برگردان در سال ۱۹۵۱ و به همین ترتیب، چاپ پنجم آن نیز در سال ۱۹۶۳ صورت پذیرفت. این ترجمه در سال ۱۹۲۸ و ۱۹۴۸ نیز با متن عربی به چاپ رسید. مترجم این اثر در چندین جا آیاتی را درباره حضرت مسیح (ع)، معجزات حضرت موسی (ع)، و فرشتگان تحریف کرده است (قدوایی، ۱۹۸۷: ۵). با این حال، این ترجمه از تاثیرگذارترین ترجمه‌ها در قرن

بیستم به شمار می‌رود و برخی از ترجمه‌های بعدی قرآن از آن متأثر بوده‌اند (ر.ک. اختر، ۲۰۱۳). چاپ جدیدی از این ترجمه تحت عنوان *English Translation of the Holy Qur'an* همراه با نکات توضیحی برگرفته از ترجمه و تفسیر قرآن مولانا محمد علی و بدون متن عربی توسط زاهد عزیز انجام گرفته و در بریتانیا به چاپ رسیده است. ویراست جدید این اثر شامل یک پیشگفتار، و مقدمه‌ای در شش بخش درباره‌ی زندگانی پیامبر اسلام (ص)، قرآن و تقسیم بندی آن، رابطه قرآن با کتب پیشین، دیدگاه آزاداندیشانه قرآن درباره‌ی سایر ادیان، جایگاه زن در اسلام، و اصالت متن قرآن است. این ترجمه همچنین شامل خلاصه‌ای از مباحث موجود در قرآن در سه صفحه و توضیحاتی کلیدی بر ترجمه حاضر نیز می‌شود. در برگردان حاضر از قرآن ابتدا مقدمه-ای بر هر سوره ارائه شده است و سپس در زیر آیات توضیحات تفسیری برای هر یک از آنها و واژگان مربوطه ذکر گردیده است. نهایتاً، این ترجمه ترانویسی و نیز نمایه‌ای از کلمات عربی در پایان ارائه داده است. با اینکه ترجمه حاضر به لحاظ زبانی به روز شده است، ولی این ترجمه حاوی اعتقادات فرقه قادیانیه است. برای مثال، در صفحه ۵۲۸ آن در شرح آیه ۴۰ سوره احزاب دقیقاً آنچه را که درباره‌ی عدم ختم نبوت مورد اعتقاد قادیانیه می‌باشد، می‌توان مشاهده نمود:

prophet was only necessary to guide people, either by giving [...] The office of the removing the imperfections of a previously existing law, or by giving them a law or by directions to meet the requirements of the time or place. Hence prophets certain new constantly raised. But through the Holy Prophet a perfect law was given, suiting were the requirements of all ages and all countries, and this law was guarded against all did corruption, and the office of the prophet was therefore no more required. But this denied not mean that the Divine favours bestowed on His chosen servants were to be Divine to the chosen ones among the Muslims. The highest of these favours is His chosen inspiration, and it is recognized by Islam that the Divine Being speaks to the real sense of ones now as He spoke in the past, but such people are not *prophets* in (Ali, 2010: 528) the word

منصب پیامبری صرفاً برای هدایت مردم و ارائه قانون به آنها و یا رفع نواقص قانونی که پیش از آمدن آنان وجود داشته است و یا برای ارائه راهنمایی‌های جدید و همگام شدن با نیازهای زمان و مکانی خاص مورد نیاز بود. به همین دلیل، پیامبران به صورت مداوم فرستاده می‌شدند. ولی، اگر چه به پیامبر اسلام (ص) قانون کاملی اعطا شده بود

که با نیازهای همه زمانها و کشورها سازگاری داشت، و این قانون نیز از هر نوع فساد و انحرافی محفوظ بود و دیگر به پیامبری نیاز نبود، ولی این امر به معنی تکذیب فیوضات الهی واصله به بندگان برگزیده الهی نمی‌باشد. برترین این فیوضات، وحی الهی است و اسلام این مسئله را که خداوند با بندگان برگزیده‌اش صحبت می‌کند به رسمیت می‌شناسد همانطوری که خدا در گذشته با افرادی صحبت می‌کرد ولی این افراد به معنی واقعی کلمه پیامبر نمی‌باشند (علی، ۲۰۱۰، ۵۲۸).

با وجود اعتقادات انحرافی از سوی این مترجم، وی در مواردی در دفاع از آرایش سوره-های قرآن و حفظ آن به ترتیب موجود اظهار می‌دارد که چنین سوره‌ها در زمان حیات پیامبر (ص) و تحت نظر وی انجام شده بود (همان، xxix). در دایره المعارف ادبیات عرب تا پایان بنی امیه ویراست بیستون (Beeston) و همکارانش، صفحه ۵۱۰ تنها به ذکر نام یک ترجمه تحت عنوان *An English version of the Holy Quran in verse* نگارش رحمان (۱۹۲۶) اشاره شده است و مطالب بیشتری از آن در دسترس نیست. پس از این ترجمه می‌توان به اثر الحاج غلام سرور اشاره کرد که بنا بر گفته یوسف علی در سال ۱۹۲۹ در لاهور به چاپ رسیده است. این ترجمه اولین بار در سال ۱۹۲۰ در سنگاپور به چاپ رسید. ترجمه شامل نقد بر ترجمه‌های سیل، رادول، پالمر و محمد علی نیز می‌شود. احتمال می‌رود که مترجم این اثر قادیانی بوده است (ر.ک. قدوایی: ۱۹۸۸). این ترجمه در سال ۱۹۷۳ نیز در کراچی بار دیگر به چاپ رسید. از اولین ترجمه‌های قرآن توسط مترجمی شیعی می‌توان به ترجمه حسین (۱۹۳۶) اشاره کرد. این ترجمه توسط بادشاه حسین صورت گرفته است و تفسیر آیات را نیز شامل می‌شود. قسمت اول این ترجمه در لکنو تحت نظر موید الواعظین در سال ۱۹۳۱ چاپ گردید که شامل سوره حمد و بقره و تفسیر آن می‌شد. قسمت دوم از این ترجمه نیز که شامل برخی سوره‌های دیگر قرآن می‌شود نیز به چاپ رسیده است و سومین قسمت آن با اینکه در دست نگارش بوده است ولی هیچ وقت چاپ نشد. این ترجمه که در سال ۱۹۳۶ نیز چاپ شد اولین ترجمه قرآن از مترجمی شیعی با حواشی و بدون متن عربی است که به صورت دو جلدی تا آیه ۱۲۰ سوره مائده را در بر می‌گیرد. یکی از معروفترین ترجمه‌های قرآن به انگلیسی در جهان ترجمه یوسف علی

(۱۹۳۴) است. از سال ۱۹۳۴ تا ۱۹۸۰ سی و یک چاپ مختلف از این ترجمه صورت گرفته است (بینارک و دیگران، ۱۹۸۶: ۷۳-۶۴). یوسف علی (۱۹۵۲-۱۸۷۲) در بمبئی هند به دنیا آمد، ترجمه وی از قرآن یکی از مشهورترین ترجمه‌های انگلیسی قرآن است. وی یک کارمند دولتی بود و هیچ گونه پیشینه‌ای در زمینه آموزه‌های اسلامی سنتی نداشته است. نظریات وی در مورد فرشتگان، جن، چند همسری در اسلام، و بهشت و جهنم تحت تاثیر قضاوت‌های شبه خردگرایانه آن زمان قرار گرفته است (قدوایی، ۱۹۸۷: ۳). تاکید بیش از حد وی بر باطنیات در ترجمه‌اش تا حدی موجب تحریف در جهان بینی قرآنی شده است. یکی از مشکل سازترین قسمت‌های ترجمه وی زیرنویس‌های آن است که وی هیچ تلاشی برای انطباق آنها با بافت موجود نکرده است. از دیگر مسائلی که در ترجمه وی نمود دارد اندیشه‌های ضد-سامی است. این مسئله ناشی از بافت زمانی آن دوره می باشد که در آن خصومت اعراب بر ضد صهیونیستها در حال افزایش بوده است. از سوی دیگر، به دلیل اینکه اندیشه‌های ضد سامی در آن دوره چندان مورد توجه نبوده‌اند، وی در برخی قسمت‌ها ترجمه‌اش را به جدلی علیه یهودیان تبدیل کرده است. با اینکه ترجمه وی در بخشهایی به دیگر نویسی (paraphrase) پهلو می‌زند، ولی این برگردان توانسته است به میزان قابل قبولی معنای متن اصلی را حفظ کند. یوسف علی را می توان در زمره یکی از مترجمانی دانست که تسلط وی به انگلیسی بسیار بالا بوده و این امر به وضوح در ترجمه وی قابل مشاهده است. ترجمه وی از قرآن به طور گسترده‌ای توسط دولت سعودی مورد انتشار قرار گرفت. این ترجمه در سال ۱۹۸۹ با همکاری شرکت بانکی الرجیحی با هدف انطباق با اعتقادات رایج در عربستان مورد بازنگری قرار گرفت (محمد، ۲۰۰۵: ۶۰). با این حال، به دلیل باقی بودن اندیشه‌های ضد یهودی در ترجمه وی در سال ۲۰۰۲ برخی از مدارس محلی لس آنجلس استفاده از این ترجمه را در مدرسه ممنوع نمودند. این ترجمه با ویرایش دو جلدی در سال ۱۹۳۷ و ۱۹۳۸ توسط انتشارات محمد اشرف چاپ شد. چاپ سوم این اثر در سال ۱۹۳۸ صورت گرفت. مجموعه دو جلدی و سه جلدی این اثر چندین بار در واشنگتن (۱۹۴۶)، و نیویورک توسط انجمن دانشجویان مسلمان کانادا و آمریکا (Muslim Student Association of the U.S.A and Canada) چاپ شد. این ترجمه همچنین با مقدمه ابوالعلی مودودی

در سالهای ۱۹۷۵، ۱۹۴۷، ۱۹۶۴، ۱۹۵۷، ۱۹۶۷، ۱۹۶۹ و ۱۹۷۳ در لاهور، در سال ۱۹۷۸ و ۱۹۷۹ در دهلی، در ۱۹۶۵ در بیروت و در سال ۱۹۷۸ در لیستر (Leicester) توسط بنیاد اسلامی (Islamic Foundation) به چاپ رسید. چاپ دوم این اثر توسط انتشارات Kitab Bhavan تحت عنوان *The Meanings of Illustrious Qur'an* صورت گرفت. این ناشر بار دیگر در سال ۱۹۹۶ نیز ترجمه یوسف علی را تحت عنوان *The Meanings of the Holy Qur'an* چاپ نمود. به طور کلی ۴۶ چاپ مختلف از ترجمه یوسف علی صورت گرفته است که برخی بدون متن عربی می باشند. ترجمه وفادار دیگری که از قرآن صورت گرفته ترجمه دریابادی (۱۹۴۱) است. دریابادی (۱۹۷۷-۱۸۹۲) از نویسندگان مسلمان شبه قاره و مفسر قرآن بود. این ترجمه و تفسیر از روی متن عربی قرآن صورت گرفته است و شامل توضیحات دستوری، واژگانی، تاریخی، جغرافیایی، آخرت شناسی و نکاتی ضمنی درباره دین شناسی تطبیقی می گردد. از سال ۱۹۴۱ تا ۱۹۵۷ حداقل چهار ویراست از این ترجمه منتشر شد. ویراست کامل این اثر در سال ۱۹۵۶ نشر شد و در ۱۹۷۱ دوباره چاپ گردید. ترجمه دریابادی را می توان ترجمه ای وفادار دانست. با این وجود، ترجمه وی چندان شناخته شده نمی باشد. او ترجمه و تفسیری هزار و دویست صفحه ای به زبان اردو با عنوان تفسیر ماجدی بر قرآن دارد که بین سالهای ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۵ نگاشت و ترجمه اش را به انگلیسی همزمان با آن شروع کرد. ترجمه انگلیسی وی شامل مقدمه ای نیز می شود که سید ابوالحسن ندوی به رشته تحریر در آورده است. چاپ چهارم این اثر بین سالهای ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۵ منتشر شد. زبان ترجمه دریابادی به انگلیسی کهن می باشد و به زبان ترجمه پیکتال نزدیک است. برای مثال به وضوح می توان در آن واژگانی چون *thou* و *thee* را دید که بیشتر در متون کهن به کار می روند. تحلیل هایی که وی در باب انجیل انجام داده بسیار عمیق و حاکی از تسلط او به مطالعات انتقادی بین ادیان است. او با دلایلی بسیار قوی در ترجمه اش علت برتری قرآن را بر سایر کتب نشان داده و در تفسیر و ترجمه خود به بهترین شکل به معرفی اسلام پرداخته است. ترجمه و تفسیر انگلیسی وی همچنین در سال ۲۰۱۲ در لکنو توسط آکادمی تحقیقات و انتشارات اسلامی (Academy of Islamic Research and Publication) نیز به چاپ رسید. ترجمه دریابادی پیشگفتاری دارد که وی در آن با ظرافت و

دقت بسیار بالایی به بیان برخی از مسائل و مشکلات موجود در ترجمه قرآن می پردازد (دریابادی، ۱۹۴۱: i-viii). مقدمه شیخ ابوالحسن ندوی بر آن به بیان جنبه‌های اعجاز قرآن و سندیت قرآن پرداخته و نیز مسئله استشراق و مستشرقین را به بحث می‌گذارد. ندوی (دریابادی، ۱۹۴۱: xii-xvii) برترین ویژگی‌های تفسیر و ترجمه دریابادی را موارد زیر بر شمرده است:

-اسامی افراد و نام‌های جغرافیایی به دقت در آن توضیح داده شده است.
-او به نیکی توانسته برتری نظام اجتماعی اسلام را بر مبنای تجربه بشری و مطالعات انسان شناختی نشان دهد.

-به چالش‌های یهود و نصاری پاسخ مستدلی داده است.
-او معادل‌های دقیق واژگانی استفاده کرده و به خطاهای مترجمان دیگر اشاره نموده است.

-ترجمه آیات به صورت اصطلاحی انجام گرفته و در زیر نویس نیز به ترجمه تحت اللفظی آنها ارائه شده است.

ندوی بر همین مبنا ترجمه وی را قابل اعتمادترین ترجمه از میان ترجمه‌ها و تفاسیر مختلف انگلیسی تا آن زمان به حساب می‌آورد. پس از درگذشت حکیم نورالدین (۱۹۱۴-۱۸۴۱)، بشیر الدین محمود احمد (۱۹۶۵-۱۸۸۹) دومین جانشین وی شد. محمود احمد در شورای عالی احمدیه (صدر انجمن احمدیه) که توسط غلام احمد بنیان گذاری شده بود، اصلاحاتی صورت داد و آن را به بخشهای مختلفی مانند آموزش، خزانهداری و غیره تقسیم کرد (<http://www.alislam.org>). این شورا در سه قسمت و در چهار مجلد ترجمه ای را در سال ۱۹۴۷ منتشر نمود. چاپ اول این ترجمه (۱۹۴۷) در قادیان تحت حمایت میرزا بشیر الدین محمود احمد انجام گرفت. در سال ۱۹۶۴ دومین چاپ این اثر در ربوه انجام شد. ویراست جدید ترجمه مورد نظر توسط شرکت انتشاراتی متون مذهبی و مطالعات شرق (Oriental and Religious Publishing Corporation) چاپ شده است. از دیگر ترجمه‌های قرآن که در سکندراباد هند به چاپ رسیده است ترجمه فاضل چینوی (۱۹۵۴) است. از این ترجمه اطلاعات زیادی در دست نیست. قدر مسلم

این است که این اثر شامل ترجمه و تفسیر انگلیسی و متن عربی قرآن می‌شود. ترجمه پیر صلاح الدین از قرآن به سال ۱۹۶۰ انجام شد. این ترجمه نیز ترجمه‌ای دیگر از پیروان فرقه قادیانیه می‌باشد که دوبار ویرایش شده است. ترجمه‌ای است بسیار روان و خوانا که در آن مترجم برای روشن کردن ابهامات در برخی از آیات از تفاسیر سنتی استفاده و در پاورقی به منبع مورد استفاده اشاره نموده است. هاشم امیر علی (۱۹۶۱) از دیگر مترجمان قرآن به انگلیسی در دهه شصت میلادی از شاگردان میرزا ابوالفضل است. وی در ترجمه‌اش ترتیب سوره‌های قرآن را عوض نموده و به منظور حفظ وحدت موضوعی قرآن را به پنج بخش مختلف تقسیم کرده است. علی رغم وجود چنین تغییرات این ترجمه بسیار روان است. ترجمه وی در سال ۱۹۷۱ تحت عنوان *The Message of the Qur'an: Presented in Perspective* به چاپ رسید. این عنوان نشان دهنده چینش جدید او از ترجمه‌های قرآن می‌باشد. اولین بار ترجمه علی احمد خان جالندهری نیز در سال ۱۹۶۲ منتشر شد. این ترجمه در سال ۱۹۶۳ دوباره چاپ شد و در سال ۱۹۷۸ ویراست جدیدی از آن صورت گرفت. این مجموعه یازده قسمت دارد و علی رغم ادعای مترجم آن مبنی بر اینکه "پس از قرن‌ها ترجمه‌ای درست و آسان از قرآن" ارائه داده است، زبان آن بسیار ضعیف است. ترجمه حاضر شامل تفسیر و ضمیمه‌ای طولانی می‌شود و متن عربی ندارد. در سال ۱۹۶۴ سه ترجمه انگلیسی دیگر در شبه قاره صورت گرفت؛ ترجمه انگلیسی محمد اشفق احمد (۱۹۶۴)، میراحمد علی (۱۹۶۴) و ترجمه خادم رحمان نوری (۱۹۶۴). ترجمه اشفق احمد (۱۹۶۴) برگردانی از ترجمه اردو و تفسیر شیخ ال‌هند مولانا محمود حسن و علامه شبیر احمد عثمانی به حساب می‌آید. ترجمه انگلیسی این اثر توسط محمد اشفق احمد در کراچی و سپس در سال ۱۹۹۲ در دهلی به چاپ رسید.

یکی دیگر از ترجمه‌های شیعی قرآن کریم در شبه قاره از آن میر احمد علی (۱۹۶۴) است که بیانگر دیدگاه‌های اهل بیت (ع) درباره آیات قرآن بوده و شامل توضیحات آیت الله آقا حاجی میرزا مهدی پویا یزدی در مورد جنبه‌های فلسفی برخی از آیات می‌شود. این ترجمه در همان سال توسط محمد خلیل شیرازی از کراچی و در سال ۱۹۷۵

توسط اتحادیه پیر محمد ابراهیم (Peer Mohammad Ebrahim Trust) به چاپ رسید که شامل مقدمه‌ای بر ترجمه‌های پیشین قرآن و ترجمه دعای کمیل نیز می‌گردد. آخرین ترجمه‌ای که در سال ۱۹۶۴ در شبه قاره به انگلیسی صورت گرفته است برگردان خادم رحمان نوری می‌باشد. ترجمه حاضر ترجمه‌ی قادیانی دیگری از قرآن است و در برخی از قسمتهای ترجمه وی می‌توان گرایشهایی را به سمت صوفیه و احمدیه نیز مشاهده نمود. این ترجمه هم با متن عربی و هم بدون آن موجود می‌باشد و طبق آنچه در زیرعنوان آن آمده "بسیار تحت الفظی و یکدست بوده و به همراه تفاسیر علمی اصیل، نمایه ای منحصر به فرد و ۲۵۰۰۰ تفسیر درون متنی که در کمانک آمده" به دست می‌دهد. این ترجمه توسط ظهور الحق ویراستاری شده است. یکی دیگر از ترجمه‌های قرآن توسط شیر علی (۱۹۶۵) انجام گرفت. این اثر از ترجمه‌های رسمی فرقه قادیانی است که صراحتاً عقاید این فرقه را در ترجمه داخل گردانیده و آیات بسیاری از قرآن را تحریف نموده است. نوع ترجمه آن شباهت زیادی به ترجمه مولانا محمد علی دارد و احتمالاً الگوی مترجم حاضر در ترجمه اش بوده است. این ترجمه در ربوه توسط شرکت انتشاراتی متون مذهبی و مطالعات شرقی نیز چاپ شده است. رگه‌هایی از اعتقادات قادیانیه را می‌توان در ترجمه شیر علی نیز مشاهده کرد. برای مثال او آیه ۴ سوره بقره را اینگونه ترجمه کرده است:

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿البقرة: ۴﴾

And who believe in that which has been revealed to thee, and that which was revealed before thee, and they have firm faith in what is yet to come.

ترجمه تحت الفظی برگردان انگلیسی شیر علی بدین صورت است: "و آنهایی که ایمان می‌آورند به آنچه بر تو نازل شده و آنچه قبل از تو نازل شده و به آنچه که در آینده خواهد آمد ایمان دارند". در متن انگلیسی کلمه "yet" ایرانیک شده و به نوعی بر همین موضوع تاکید دارد چرا که پیروان این فرقه مدعی اند که غلام احمد نبی و مسیح موعود است و بر وی وحی می‌شود (ر.ک. بادپا، ۱۳۸۹: ۳۸). این گروه باور دارند که عیسی (ع) بر روی صلیب از دنیا نرفت بلکه بیهوش شد و پس از پایین آورده شدن از

صلیب و بهبودی اش به هند رفت و در سن ۱۲۰ سالگی به مرگ طبیعی در شهر سرینگر وفات یافت. لذا این گروه بازگشت عیسی را قبول نداشته و آیات مربوط به آن را به نفع غلام احمد تاویل می نمایند و معتقدند بازگشت مسیح همان بازگشت غلام احمد است که نقش معنوی شباهتی خاصی به نقش حضرت مسیح در آن دوران دارد. به همین دلیل در ترجمه شیر علی زیر نویسی طولانی در رد زنده بودن حضرت مسیح در ذیل آیه ۱۵۷ و ۱۵۸ سوره نساء آورده شده است (ر.ک. علی، ۱۰۹). شیر علی آیه ۱۵۹ سوره نساء را نیز با تحریفاتی به صورت زیر ترجمه نموده است:

وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿النساء: ۱۵۹﴾

And there is none among the People of the Book but will believe in it before his death; and on the day of resurrection, he (Jesus) shall be a witness against them.

همان طور که ملاحظه می شود مترجم انگلیسی به جای اینکه صراحتاً از ضمیر "he" برای اشاره به ضمیر "ه" در "لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ" استفاده کند از ضمیر "it" استفاده کرده است تا مسئله ایمان اهل کتاب به حضرت مسیح را قبل از فوت کمرنگ نماید. وی در ادامه (همان، ۱۱۱) در پانویس به توضیح این آیه و تفاسیر مختلفی که از آن شده است اشاره می کند و نهایتاً نتیجه می گیرد که عیسی در دوران حیات خود به سوی قبایل گمشده بنی اسرائیل هجرت کرده و پیام خود را به هر دوازده گروه بنی اسرائیل رسانیده است. این در حالی است که طبق نظر مکارم شیرازی (تفسیر نمونه، ۱۳۷۴، جلد ۴: ۲۰۴ و ۲۰۵) آیه به دو مطلب اشاره می کند: هیچ کس از اهل کتاب نیست مگر اینکه به مسیح (علیه السلام) پیش از مرگ خود ایمان می آورد یا اینکه "وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ" و آن هنگامی است که انسان در آستانه مرگ قرار می گیرد و ارتباط او با این جهان ضعیف و با جهان بعد از مرگ قوی می گردد، پرده ها از برابر چشم او کنار می رود، و بسیاری از حقایق را می بیند، و نسبت به آن آگاهی می یابد. تفسیر دوم این است که تمام اهل کتاب به حضرت مسیح (علیه السلام) پیش از مرگ او ایمان می آورند؛ یهودیان او را به نبوت می پذیرند و مسیحیان دست از الوهیت او می کشند و این به هنگامی است که مسیح (علیه السلام) طبق روایات اسلامی در آخر الزمان ظهور می کند. یک سال پس از ترجمه شیر علی، ترجمه طارق و گیلانی (۱۹۶۶) بدون متن عربی

چاپ شد. زبان این ترجمه ضعیف و شامل تفاسیری به صورت زیرنویس است. ابولعلی مودودی (۱۹۰۳-۱۹۷۹) روزنامه‌نگار، فیلسوف سیاسی مسلمان و بنیانگذار جماعت اسلامی می باشد که یکی از برجسته ترین آثارش یعنی تفسیر اردوی او تحت عنوان تفهیم القرآن (۱۹۴۹) در مدت غریب به سی سال نگاشته شد. ترجمه این اثر به انگلیسی توسط محمد اکبر انجام گرفته است. این اثر به خوبی وقایع قرآنی را در بافت تاریخی آن بررسی نموده و ارتباط آن را با مسائل و مشکلات دنیای معاصر به طور منطقی و روشن برقرار می‌سازد. محمد اکبر (۱۹۷۰) در مقدمه ترجمه انگلیسی‌اش از اثر مودودی درباره شیوه ترجمه آن اینچنین می نویسد:

هدف اصلی این اثر تسهیل فهم واضح معانی قرآن برای مخاطب انگلیسی زبان و تاثیرگذاری بر ذهن آنها و رسیدن به تاثیر برابر می‌باشد. برای رسیدن به این هدف دو رویه در پیش گرفته شده است که یکی از آنها دوری جستن از ترجمه تحت الفظی و مسئله دوم اینکه هر جا که لازم بوده نکات توضیحی به آن افزوده شده است (اکبر، ۱۹۷۰: ۱). این مطلب یادآور نظریه تاثیر معادل (equivalent effect) بر روی مخاطب می باشد که توسط نایدا مطرح شده است. طبق این اصل ترجمه باید تاثیری برابر با تاثیر متن اصلی بر مخاطبانش داشته باشد (نایدا، ۱۹۶۴: ۱۶۴). اکبر (۱۹۷۰: ۲) در مقدمه‌اش بر ترجمه اظهار می‌دارد که وی ترجمه‌ای آزاد و تفسیرگونه ارائه داده چرا که برگردانهای لفظ به لفظ زیادی توسط دیگران صورت گرفته است و دیگر اینکه ترجمه تحت الفظی نمی‌تواند هدف اثر حاضر را برآورده نماید و بیشتر فهم را مختل می‌سازد. ترجمه انگلیسی روان تر و قابل فهم تری از این اثر از سال ۱۹۸۸ تا (۲۰۰۶) توسط ظفر اسحاق انصاری در لندن تحت عنوان *Towards Understanding Qur'an* انجام شد که چندین بار در لیسستر (Leicester) به چاپ رسید. به دلیل اینکه هدف حزب جماعت اسلامی انطباق حیات مسلمانان با شریعت اسلامی و مبارزه با گروههای سکولار بود، و به دلیل اینکه اصلاح نظام سیاسی و اجتماعی و مبارزه با سیطره و تسلط غرب از برنامه های آن بوده، نمی‌توان تولید ترجمه وی را از قرآن بی تاثیر از این مساله دانست. در سال ۱۹۶۹ دو ترجمه از قرآن در شبه قاره صورت گرفت. یکی از این ترجمه‌ها، ترجمه

لطیف (۱۹۶۹) بود. این ترجمه شامل متن عربی، نویسه گردانی (transliteration) با خط رومن توسط محمد عبدالحلیم الیاسی و ترجمه اردوی مولانا فاتح محمدخان جلندری است. ویراست دوم این ترجمه در سال ۱۹۹۳ توسط شرکت کتاب هوسامی (Husami Depot Book) تجدید چاپ شده است. دیگر ترجمه‌ای که در سال ۱۹۶۹ صورت گرفت ترجمه ملک غلام فرید بود. این ترجمه و تفسیر بر مبنای ترجمه اردوی میرزا بشیرالدین محمود احمد، دومین خلیفه جماعت احمدی و با حمایت میرزا ناصر احمد سومین خلیفه احمدیه به انجام رسیده است. تاکنون دو ویراست از این ترجمه صورت گرفته است. قسمتهایی از این اثر در سال ۱۹۶۲ نیز پیش از چاپ کامل آن در ربوه منتشر شد. این ترجمه در سال ۲۰۰۶ نیز با عنوان *The Holy Quran: Arabic Text with English Translation and Short Commentary* در لندن توسط انتشارات بین المللی اسلام (Islam International Publications) به چاپ رسید. ترجمه وی دیباچه کوتاهی نیز دارد که در آن به بیان مسائل پیش از اسلام، ظهور آن و شرح کوتاهی بر سیره و فتوحات اسلامی می پردازد. قابل ذکر است که همچون دیگر ترجمه های قادیانیان، ترجمه حاضر نیز تجلی گاه انحرافات عقیدتی این گروه است. در سال ۱۹۶۲ بشیر الدین محمود احمد وی را مامور به نگارش تفسیری بر قرآن نمود. این تفسیر پنج جلدی بالغ بر ۳۰۰۰ صفحه دارد و حاوی اعتقادات ضاله قادیانیه درباره حضرت مسیح است. برای نمونه در صفحات ۵۸۳ تا ۵۸۴ به بیان خلاصه‌ای از تفسیر آیه ۱۵۷ سوره نساء پرداخته و در ضمن آن آیات انجیل را هم در این باره بیان می نماید و در نهایت چنین می نویسد:

[...] In these words he was obviously referring to the lost ten tribes of Israel who had scattered in Afghanistan, Kashmir, etc. In search of these, Jesus came to the East after his miraculous escape from an accursed death on the Cross, and among these he now lies buried in Khan Yar Street in Srinagar, Kashmir. Conclusive historical evidence has established the fact that the holy occupant of the tomb in the Khan Yar Street in Srinagar is no other than Jesus, son of Mary.

با این کلمات عیسی (ع) آشکارا به ده گروه سرگردان بنی اسرائیل اشاره دارد که در افغانستان کشمیر و ... پراکنده شدند. عیسی (ع) پس از فرار شکست انگیزش از مرگی ناخوشایند روی صلیب در جستجوی این گروه به شرق آمد. او در همین نزدیکی، در خیابان خان یار در سرینگر، کشمیر مدفون شده است. شواهد تاریخی محکم ثابت می کنند که در این مقبره درخیابان خان یار کسی جز مسیح فرزند مریم فرار ندارد.

او برای مستند ساختن ادعای خود در ادامه برخی از منابع را نیز معرفی می‌نماید. صدیقی (۱۹۷۵) مترجم دیگر قرآن است که در دهه هفتاد میلادی دست به ترجمه قرآن زد. چاپ دوم این ترجمه در سال ۱۹۷۶ و چاپ سوم آن در سال ۱۹۷۷ صورت گرفت. تنها هشت جزء از سی جزء قرآن پیش از مرگ صدیقی به چاپ رسید. ترجمه وی شبیه به ترجمه محمد اسد (۱۹۸۰) و ترجمه‌ای عقلگرایانه از قرآن است که در آن از بسیاری از آیات برگردانی خریدپسندانه صورت گرفته است. به عبارت دیگر، وی در ترجمه‌اش در مواردی سعی در اضافه نمودن توجیهاات عقلانی نموده است. ترجمه دیگری از قرآن به قلم احمد علی، شاعر، رمان نویس، مترجم و منتقد و سیاست مدار هندی، در سال ۱۹۸۴ در دهلی توسط انتشارات دانشگاه آکسفورد چاپ شد. این ترجمه در سال ۱۹۸۶ نیز به وسیله انتشارات اکرش چاپ شده است. ترجمه وی به زبان انگلیسی معاصر انجام گرفته است و شامل متن عربی نیز می‌شود. در برخی از قسمتهای این ترجمه نمود نادرستی از اسلام ارائه شده است. این ترجمه، همانطور که عنوانش نشان می‌دهد بسیار روان و شیواست. علی رغم اینکه وی در مقدمه ترجمه‌اش تا جایی که محدودیت‌های زبان مقصد اجازه دهد آن را وفادار می‌داند (علی، ۸) با این وجود، در برگردان خویش دست به تاویلاتی زده که در سنت تفسیری قرآن موجود نمی‌باشد.

برای نمونه، وی در ترجمه آیه ۵۴ سوره بقره اینچنین می‌نویسد:

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ أِفْ لَكُمْ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فِتْنُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿البقرة: ۵۴﴾

Remember, Moses said: "My people, by taking this calf you have done yourselves harm, so now turn to your Creator in repentance, and kill your pride, which is better with your Lord." And (the Lord) softened towards you, for He is all-forgiving and merciful.

وی معادل "فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ" را در ترجمه‌اش "kill your pride" قرار می‌دهد که به معنی "غرورتان را بکشید" است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۲۶۰-۲۵۵). با این حال، چنین تاویلی از این قسمت از آیه مورد نظر قابل توجیه نمی‌باشد. با وجود این، به لحاظ سلاست و روانی می‌توان برای این ترجمه جایگاه بالایی را متصور شد این ترجمه نمایه‌ای

موضوعی و اسامی خاص نیز دارد و در سال ۲۰۰۱ مورد بازنگری واقع شده است. غلام احمد پرویز از دیگر پژوهشگران اسلامی شبه قاره است که در سال ۱۹۰۳ در باتالا (Batala) در منطقه گورداسپور (Gurdaspur) به دنیا آمد. دیگر از ترجمه های انگلیسی قرآن، ترجمه انگلیسی کتاب اردوی سه جلدی وی یعنی مفهوم القرآن (۱۹۶۱) با عنوان Exposition of the Holy Quran است که در برگزیده ترجمه و تفسیر قرآن می شود. قابل ذکر است که وی ترجمه این اثر را تا سوره کهف خودش تا سال ۱۹۸۳ انجام داده است. ترجمه مذکور که تا سوره کهف بود در سال ۱۹۸۷ چاپ گردید. بعدها به دلیل کسالت، کار ترجمه اثر وی توسط حبیب الرحمن، بازرس پلیس پنجاب، و با موافقت انتشارات طلوع اسلام ادامه پیدا کرد. این اثر همانگونه که از نام آن پیداست بیشتر بیان معانی قرآن است تا ترجمه آن و تفسیر کلام الهی تلقی می شود. اثر حاضر شامل مقدمه ای ۲۶ صفحه ای درباره مسائلی از قبیل تاریخ و تمدن بشری و مشکلات آن، هدایت الهی، وحی، اراده بشری، جامعه ایده آل، اوضاع زمان نزول قرآن، ترجمه قرآن و دیدگاه های سنتی موجود درباره آن و ... می شود. این تفسیر ۱۲۲۹ صفحه ای، شامل واژه نامه اسامی خاص و اصطلاحات قرآنی، کتابنامه و منابع مورد استفاده در آن نیز میگردد. زبان ترجمه و تفسیر در آن روان و به انگلیسی معیار است. از دیگر ترجمه هایی که در دهه هشتاد میلادی در شبه قاره صورت گرفت می توان به ترجمه شاه فرید الحق اشاره کرد. این ترجمه در بمبئی چاپ شد. ترجمه حاضر در سال ۱۹۸۸ از روی ترجمه اردوی رضا خان بریلوی با عنوان کنز الایمان چاپ شده است و تحریقاتی دارد. برای نمونه، مترجم در ترجمه آیه شش سوره فصلت تغییراتی داده است. علاوه بر این ترجمه ها، ترجمه دیگری نیز وجود دارد که توسط فاطمی (Fatmi) صورت گرفته است و متعلق به بریلویان می باشد (قدوایی، ۱۹۸۷). این ترجمه نیز از روی ترجمه اردوی احمد رضا خان بریلوی با عنوان کنز الایمان فی ترجمه معرفت القرآن (۱۹۱۲)، انجام گرفته و به شدت بیانگر دیدگاه های فرقه ای بریلویان است. قابل ذکر است که کتاب کنز الایمان تحت عنوان An English Translation of the Holy Qura'n در سال ۲۰۰۰ توسط عاقب القدری نیز به انگلیسی ترجمه شده است. از ترجمه هایی که در ادامه این قرن به

انگلیسی صورت گرفتند می‌توان به ترجمه‌های عبدالکریم (۱۹۹۲)، ترجمه سید اقبال ظهیر (۱۹۹۲)، میر انیس الدین (۱۹۹۳)، و ترجمه فیروز الدین روحی (۱۹۶۵) اشاره نمود. ترجمه عبدالکریم همراه با متن و تفسیر است که وی از روی تفسیر اردوی شمس پیرزاد انجام داده است. ترجمه ظهیر در بنگلور، همراه با تفسیر تا آخر سوره بقره منتشر شد. با اینکه در ترجمه میر انیس الدین از انگلیسی روان و ساده‌ای استفاده شده است اما ترجمه وی تنها یکبار به چاپ رسید.

۱-۳- ترجمه انگلیسی قرآن در شبه قاره در قرن بیست و یکم

اوج تلاش مترجمان شبه قاره‌ای برای ترجمه قرآن به انگلیسی در قرن بیستم صورت گرفت. در قرن بیست و یکم تعداد این ترجمه‌ها روی به کاستی نهاد. دلیل این مساله نیز تثبیت اوضاع سیاسی و مذهبی و تثبیت جایگاه گروه‌ها و فرق مختلف نوظهور دینی در شبه قاره است. به همین دلیل با گذشت بیش از یک دهه و اندی از قرن بیست و یکم تنها شاهد تعداد اندکی ترجمه در شبه قاره هستیم. شاید بتوان دلیل دیگر این مسئله را استفاده روزافزون از فناوریهای اطلاعاتی برای در دسترس قرار دادن این ترجمه‌ها توسط هر یک از این گروه‌ها دانست. ترجمه‌های قرآن در این دوره بار دیگر به دست گروه‌های دینی - مذهبی می‌افتد که طرفدار اسلامی سنتی هستند.

اولین ترجمه در این دوره توسط محمد حسن عسکری، استاد ادبیات انگلیسی و نقد ادبی، و محمد شمیم (۲۰۰۵) صورت گرفته است. این ترجمه برگردانی از تفسیر گرانسنگ معارف القرآن مفتی محمد شفیع پدر مفتی محمد تقی عثمانی می‌باشد که وی به اردو نگاشته است. با اینکه تلاش مترجمان در این ترجمه حفظ معنای تحت الفظی متن مقدس، و ترتیب کلمات و جملات قرآنی در ترجمه بوده در برخی از قسمتها مترجمان از استفاده از معادلهای پویا (ناپدا، ۱۹۶۴: ۱۵۹) ناگزیر بوده‌اند و همین مساله از امتیازات این اثر شناخته می‌شود. ترجمه اثر گویا است و می‌توان آن را ترجمه‌ای معنایی به حساب آورد. در این نوع از ترجمه مترجم می‌کوشد تا جایی که ساختارهای معنایی و نحوی زبان مقصد اجازه می‌دهد، معنای بافتی زبان مبدا را به زبان دیگر منتقل

نمایند (Munday, 2001:44). نمونه ای از قسمت ترجمه این تفسیر از سوره حمد در زیر آورده شده است:

Praise belongs to Allah, the Lord of all the worlds, the All-Merciful, the Very-Merciful, the Master of the Day of Judgment. You alone we worship, and from You alone we seek help. Guide us in the straight path – the path of those on whom You have bestowed Your Grace, not of those who have incurred Your wrath, nor of those who have gone astray.

لازم به ذکر است که مفتی تقی عثمانی (۲۰۰۷) نیز ترجمه‌ای از قرآن به انگلیسی دارد که در سایت او در فضای مجازی قابل دسترسی است. نوع نثر ترجمه وی شبیه به ترجمه تفسیر اردوی مفتی شفیع (۲۰۰۵) می‌باشد ولی در بسیاری از موارد نوع معادلهای انتخاب شده با آن فرق دارد. ترجمه دیگری از قرآن در هند توسط مولانا وحید الدین خان (۲۰۰۹) به چاپ رسیده است. او در سال ۱۹۲۵ در اعظم‌گره (Amgarhza) هند به دنیا آمد. وی حدود دویست کتاب دارد و صاحب تفسیر التذکیر القویم فی تفسیر الذکر الحکیم (۲۰۰۸) می‌باشد که به عربی در مصر چاپ شده است. وی از منادیان صلح در جهان بر مبنای قرآن و آموزه های اسلامی به شمار می‌رود. تفسیر وی همچنین به انگلیسی (۲۰۱۱) توسط انتشارات گودوردز بوک (GOODWORD BOOKS) منتشر شده است. این تفسیر بسیار کوتاه، فشرده و آسان است و خواننده را قادر می‌سازد معانی عمیق قرآن را فهمیده و پیوندی بین آنها و دنیای معاصر ایجاد نماید. ترجمه انگلیسی وی از قرآن توسط دخترش فریده خانوم (Farideh Khanam) ویراست شده است. این ترجمه شامل مقدمه‌ای بیست و یک صفحه‌ای درباره آفرینش، کتابی با هشدار الهی، عالم درون و خدا، کلام خدا، جهاد، وحی، و جدول گاهشماری قرآن می‌شود. ترجمه بسیار روان و دقیق است و نمایه ای گسترده نیز دارد. در زیر نمونه ای از ترجمه ی انگلیسی وی که می‌توان آن را از روانترین ترجمه‌های قرآن به حساب آورد، ذکر شده است:

¹ In the name of God, the Most Gracious, the Most Merciful

² All praise is due to God, the Lord of the Universe;
³ the Beneficent, the Merciful;
⁴ Lord of the Day of Judgement. ⁵ You alone we worship, and to You alone we

tum for help. ⁶ Guide us to the straight path: ⁷ the path of those You have blessed; not of those who have incurred Your wrath, nor of those who have gone astray.

یکی دیگر از ترجمه‌های قرآن که در سال ۲۰۰۹ به چاپ رسید، برگردان انگلیسی محمد طاهر القادری (۲۰۰۹) است. این ترجمه همراه با ترجمه اردوی قرآن چاپ شده است. مترجم این اثر محمد طاهر القادری از سیاستمداران پاکستانی و استاد حقوق دانشگاه پنجاب است. او همچنین از پژوهشگران مطالعات عرفانی به شمار می‌آید. ترجمه وی تا حد زیادی ترجمه‌ای وفادار و شفاف و فارغ از تعصبات مذهبی و فرقه‌ای است. گویایی و وضوح ترجمه وی به طوریست که گویی تفسیر می‌نماید. این اثر ترجمه‌ای مدرن و منطبق با نیازهای عصر حاضر می‌باشد. تنها در قسمتهایی از این ترجمه دیدگاه‌های صوفیانه و تمایلات بریلویه مترجم نمودار است. ترجمه وی همچنین زیبایی یک متن کلاسیک را دارد و خواننده را به طور همزمان در بافت آیات قرار داده و به خوبی ارتباط آن را با مسائل عصر حاضر ایجاد کرده است. نظیر احمد پژوهشگری ممتاز، تاریخدان، مخترع و عضو سابق مجمع قانونگذاری کارناتاکی (Karnataka Legislative Assembly) هند می‌باشد که قرآن را به انگلیسی آمریکایی (۲۰۱۱) ترجمه کرده است. همانطوری که در مقدمه این کتاب آمده است این ترجمه سه ویژگی دارد: به انگلیسی آمریکایی روانی صورت گرفته، معانی تحت اللفظی واژگان عربی را حفظ کرده و در نهایت به حقایق علمی، تاریخی و روانشناختی که در قرآن آمده توجه ویژه‌ای داشته است (احمد، ۲۰۱۱: ۵). ترجمه وی شامل توضیحاتی نیز به صورت زیرنویس است که دربرگیرنده معانی کلمات قرآنی و تفسیرهای کوتاه می‌شود. ترجمه قدوایی (۲۰۱۳) آخرین ترجمه‌ای است که تا به امروز در شبه قاره از قرآن کریم صورت گرفته است. این ترجمه توسط عبدالرحیم قدوایی مترجم و ترجمه پژوه قرآنی و از اساتید دانشگاه اسلامی علیگره به انجام رسیده است. او آثار زیادی در زمینه ترجمه‌های انگلیسی، شرق شناسی ادبی، مطالعات انگلیسی، ادبیات اردو و قرآن دارد. این ترجمه ضمن حفظ پیام قرآن، معانی آن را به انگلیسی بسیار ساده دیگر نویسی (paraphrase) کرده است، بدون متن عربی است و دلیل مبادرت مترجم به آن همچنان که خود می‌گوید تحت اللفظی بودن دیگر ترجمه‌های انگلیسی قرآن بوده است امری که انتقال معنایی منسجم و روان از کلام الهی را غیر ممکن ساخته است (پری به نقل از

قدوایی، ۲۰۱۳: ۱۰۷). این ترجمه شامل کتابشناسی و نمایه‌ای موضوعی نیز می‌باشد. مترجم این اثر درباره ترجمه اش اینچنین می‌نویسد:

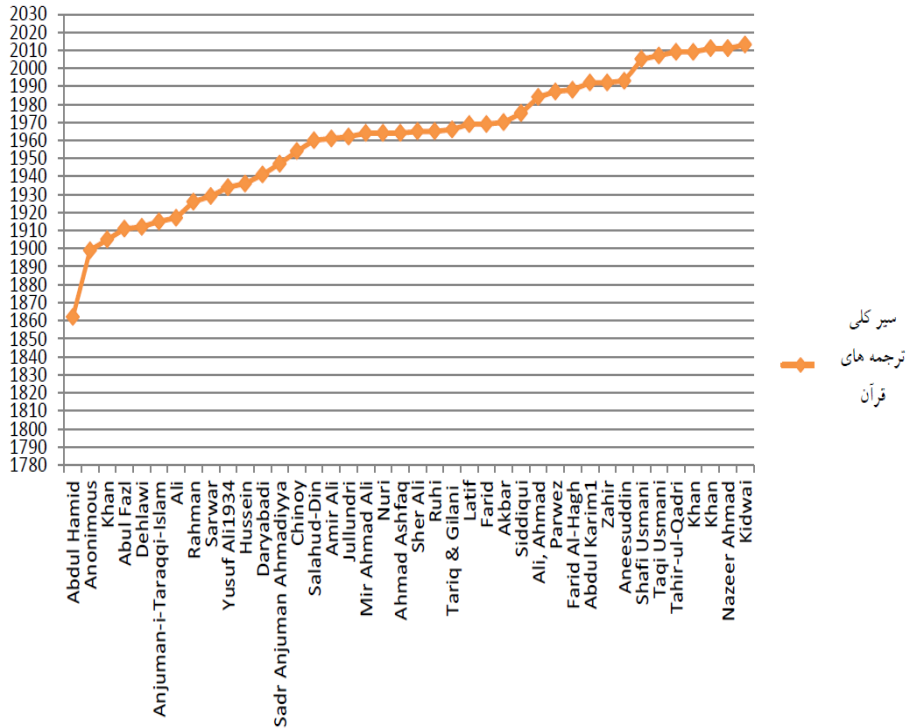
اثر حاضر به معنای واقعی کلمه ترجمه قرآن نیست بلکه تلاش می‌کند که با انگلیسی روان و ساده دیگر نویسی‌ای از معنا و پیام قرآن ارائه دهد. در واقع این کار تلاشی اندک برای ارائه معنا و پیام قرآن به زبانی واضح و سهل‌الفهم است که به منظور کمک به افرادی که تازه با قرآن و اسلام آشنا شده‌اند نکات توضیحی کوتاهی نیز بدان اضافه شده است (Xi-Xii).

به طور خلاصه، ویژگی ترجمه‌های ظهور یافته در این قرن را می‌توان حرکت به سمت ترجمه‌های خنثی‌تر به لحاظ ایدئولوژیکی و روانی و مخاطب محوری آنها دانست. در این ترجمه‌ها شاید بتوان گفت که تعصبات فرقه‌ای کمتر نمود دارد و برداشتهایی معتدل‌تر از کتاب آسمانی برای مخاطب جهانی آن ارائه گردیده است تا تاثیر آنچه از قشری‌نگری‌ها و پیرایه‌های تعصب‌آمیز گروه‌های تبشیری قرن نوزده و بیست به جای مانده محو گردد.

نتیجه

در نوشتار حاضر به بررسی و معرفی چهل ترجمه از قرآن کریم پرداخته شد. از قرن هفده تا بیستم اکثراً ترجمه‌های قرآن به انگلیسی توسط مسیحیان صورت می‌گرفت. از ۱۹۰۵ مسلمانان شروع به ترجمه قرآن نمودند و بر سیطره ۲۵۰ ساله مسیحیان بر کتاب آسمانیشان پایان دادند. همانطوری که نمودار ۱ نشان می‌دهد، در قرن نوزدهم تنها دو ترجمه از قرآن در شبه قاره انجام گرفته است. یکی از این ترجمه‌ها در دهه شصت توسط عبدالحمید (۱۸۶۲) و دیگری با فاصله سی و هفت ساله در دهه نود قرن نوزدهم و در سال ۱۸۹۹ توسط مترجمی بی‌نام انجام گرفت. علت وجود این تعداد اندک ترجمه‌ها را می‌توان عدم پیدایش فرق متخاصم قرن بیست و آغاز نشدن فضای رقابتی با مسیحیت در شکل مورد نظر آن در قرن بعدی دانست. قرن بیست را باید دوران اوج شکوفایی ترجمه قرآن در شبه قاره دانست. بیشترین میزان ترجمه‌ها در این دوره متعلق به دهه شصت قرن بیستم می‌باشد و حرکت پایدار و پیش رونده‌ای را می‌توان در تعداد این ترجمه‌ها مشاهده کرد که منتج به یازده ترجمه از قرآن در دهه مذکور شده است.

شکل ۱. سیر کلی ترجمه‌های انگلیسی قرآن در شبه قاره

بسیاری از این ترجمه‌ها، از روی ترجمه‌های اردو صورت گرفتند که دلیل آن می‌تواند وابستگی و پیوندهای مذهبی بین رهبران گروه‌های خاص مذهبی و پیروان اردو زبان آنها باشد. این آثار در ادامه برای گسترش دامنه فعالیت‌های دینی و جذب پیروان بیشتر به انگلیسی ترجمه شدند. سیر کلی نوع روش‌های به کار رفته در ترجمه‌های موجود را می‌توان از برگردانهای مبدا محور و معناگرایانه به سمت ترجمه‌های ارتباطی تر و مقصد محور دانست. برای نمونه، ترجمه‌هایی که در قرن بیست و یک انجام شده‌اند روان‌تر و همه فهم‌ترند. می‌توان دلیل این امر را تلاش برای رساندن پیام الهی به سراسر جهان و گسترش مخاطبان این ترجمه‌ها در دنیای معاصر دانست.

منابع

- ۱- اسعدی، مرتضی، کتابشناسی ترجمه‌های انگلیسی قرآن کریم، صحیفه مبین، شماره ۵، بهار ۱۳۶۵، صص. ۴۵-۶۳.
- ۲- احمد، عزیز، تاریخ تفکر اسلامی در هند، تهران: کیهان، ۱۳۶۶.
- ۳- بادپا، عبیدالله، قادیانیت: آشنایی با عقاید فرقه قادیانیه، زاهدان: نشر سهوری، ۱۳۸۹.
- ۴- سلماسی زاده، جواد، تاریخ ترجمه قرآن در جهان، تهران: موسسه انتشاراتی امیر کبیر، ۱۳۶۹.
- ۵- خلیفه، محمد، ترجمه‌های انگلیسی قرآن، ترجمه ابوالفضل حری، دین، شماره ۱۵۶، صص. ۷۰-۸۰، مهر ۱۳۸۹.
- ۶- عقیقی بخشایشی، عبدالرحیم، نگرشی به ترجمه‌های قرآن در غرب، مکتب اسلام، سال ۲۸- شماره ۱۲۶ صص ۴۴ تا ۴۹، فروردین ۱۳۶۸.
- ۷- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، جلد ۱ و ۴، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴.

All References in English

- 1- **The Qur'ān**, in Encyclopædia Britannica Ultimate Reference, Suite. Chicago: Encyclopædia Britannica, 2012.
- 2- Abdul Hakim Khan, Mohammad. **The Holy Quran**. Patiala: Rajinder Press, 1905.
- 3- Abdul Hamid, S. M, **The Divine Qur'an**. Dacca: Islami Tabligh Mission, 1862-8.
- 4- Abul-Fazl, Mirza, **Qur'an, Arabic Text and English Translation**, Arranged, Chronologically with an Abstract. Allahabad: Reform society, 1911.
- 5- Aghiqi Bakhshayeshi, Abdul Rahim, **A Study on the Translation of The Quran in the West**, Islam, Vol. 28, No. 126, 1368, pp. 44-49.
- 6- Ahmad, Aziz, **The History of Islamic Thought in India**, Tehran: Keyhan, 1366.
- 7- Akhtar, Mohammad, **Maulana Muhammad Ali, his Influence on Contemporary and Later Muslim Scholars**, 2013, Available at: <http://aaail.org/text/books/others/chaudhrymasudakhtar>
- 8- Ahmad, Mohammad Ashfaq, **The Noble Quran**. Presented in English. Karachi: Maktaba-e Matloob, 1964.

- 9-Ahmed, Nazeer, **The Qur'an, Translated into American English.** Bangalore, India, 2011.
- 10-Akbar, Mohammad, **The Meaning of the Holy Quran**, by Maududi, Abul A'la . Lahore: Islamic Publications, 1970.
- 11-Ali, Abdullah Yusuf, **The Holy Quran**, Lahore: Shaikh Muhammad Ashraf, 1934.
- 12-Ali, Ahmad, **The Quran, A Contemporary Translation**, Karachi: Akrash Printing, 1984.
- 13-Ali, Hashim Amir, **The Students Quran, An Introduction**, Bombay: Asia Publishing House, 1961.
- 14- Ali, Maulana Sher, **The Holy Qur'an**, India: Nazir Dawat-o-Tabligh Qadian, 1965.
- 15-Ali, Muhammad Mohar, **The Qur'an and the Orientalists.** Ipswich Jam'iyat'ihyaa'minhaa Al-Sunnah, 2004.
- 16- Ali, Muhammad, **The Holy Qur'an**, Lahore: Ahmadiyah Anjuman Isha'ate Islam, 1917.
- 17-Ali, Muhammad, **English Translation of The Holy Quran**, With Explanatory notes, from the English Translation and commentary of Maulana Mohmmad Ali renowned author of several works on Islam. (edited by Zahid Aziz). Ahmadiyya Anjuman Lahore Publications, UK, 2010.
- 18-Ali, Sajjadi Vafakhani Mir Ahmad, **The Holy Qur'an with English translation** of the Arabic Text and Commentary according to the Version of the Holy Ahlul-Bait. Karachi: Sterling Printing & Publishing, 1964.
- 19-Aneesuddin, Mir, **A Simple Translation of the Holy Quran**, Hyderabad, India Islamic Academy of Sciences, 1993.
- 20-Anon, **The Koran, Text, with English, Persian and Urdu Translations**, Translated into English by a Muhammedan Graduate. Sialkot: Punjab Press, 1899.
- 21-Anoushirvani, Alireza, **English Translations of the Glorious Qur'an: An Annotated Bibliography.** In Journal of Translation Studies. Vol. 1. No. 3, 2003, pp. 9-32.
- 22-As'adi, Morteza, **Bibliography of English Translations of the Quran**, Sahifeye Mobin, No. 5, Spring, 1365, pp. 45-63.
- 23-Baber, James, **Translations of the English Qur'an: Historical Patterns of Change from 1649-2005**, M.A. Diss., California State University Dominguez Hills, 2008.
- 24-Badpa, Obeid Allah, **Qadianism: An Introduction to the Qadianis' Beliefs**, Zahedan: Sohury Publishing, 1389.

- 25-Binark, Ismet and Halit Eren, **World Bibliography Translations of the Meanings of the Holy Qur'an**, Printed Translations 1515-1980. Istanbul: Research Center for Islamic History, Art and Culture, 1986.
- 26-Campo, E. Juan, **Ahmaddiya**, in Encyclopedia of World Religions: Encyclopedia of Islam, (eds. Campo, Juan e. and Melton, Gordon, J.), New York: Facts on File, 2009, pp. 23-24.
- 27-Chauvin, Victor, **Bibliographie des ouvrages arabes on relatifs aux Arabes**, publiis dans l'Europe chritienne de 1810 a 1885. Liege: Leipzig, 1907.
- 28-Chinoy, Ali Muhammad Fazil, **The Glorious Koran**, Translated with Commentary of Divine Lights, Secanderabad-India: Hyderabad Bulletin Press, 1954.
- 29-Daryabadi, Abdul Mahid, **Tafsir Ul Qur'an**, Translation and Commentary of the Holy Qur'an Arabic – English , Arabic Text of the Qur'an with English translation and Commentary, 4 vols, Urdu Bazar Karachi: Darul Ishaat, 1941.
- 30-Daryabadi, Abdul Majid, **Translation and Commentary of the Qur'an**, Lahore and Karachi: The Taj Company, 2vols, 1941-1957. . Delhi: I.M.H. Press, 1912..)3 vols(Dehlawi, Mirza Hairat, *The Koran*.
- 31-Farid Al-Hagh, Shah, **The Holy Qur'an an English Translation from Kanzul Iman**, Delhi: Farid Book Depot, Pvt. Ltd, 1988.
- 32-Farid, Malik Ghulam, **The Holy Qur'an, English translation and commentary**. Rabwah: Oriental and Religious Publishing Corporation, 1969.
- 33-Hamidullah. Mohammad, **Le Coran, Traduction integrale et notes de Muhammed Hamidullah...** Avec la collaboration de Michel Leturmy. *Preface de Louis Massignon*. Paris: Le Club Francois du Livre, 1959.
- 34-Husain, Badshah, **The Holy Quran; a Translation with Commentary** according to Shia Traditions and Principles. Part I: Surahs I and II with introduction. Lucknow: Published under the auspices of Moayyedul Waezin, 1936.
- 35-Hussain Khan, Mofakhar, **English Translations of the Holy Qur'an: A Bio-Bibliographic Study**. In Islamic Quarterly, Second Quarter, 1986.
- 36-Jullundri, Ali Ahmad Khan, **The Translation of the Glorious, Holy Qur'an with Commentary**. Lahore: World Islamic Mission, 1962.
- 37-Khalifa, Mohammad, **English translations of the Quran**, (trans. A. Horri), *Din*, No. 156, 1389, pp. 80-70.

- 38-Khan, Maulana Wahiduddin, **The Qur'an**, New Delhi: Goodword Books, 2009.
- 39-Khan, Maulana Wahiduddin, **The Quran: Translation and Commentary** with Parallel Arabic Text. Nizamuddin, India: Goodword Books, 2011.
- 40-Khan, Mohammad Ayyub, **The Holy Qu'an: with Short Notes Based on the Holy Quran and the Authentic Traditions of the Prophet**. Patiala, Punjab, 1905.
- 41-Kidwai, Abdul Rahman, **Translating the Untranslatable: A Survey of English Translations of the Quran**, in *The Muslim World Book Review*, Vol. 7, No. 4 Summer 1987.
- 42-Kidwai, Abdul Rahman, **English Translation of the Holy Qur'an: An Annotated Bibliography**, in *Hamdard Islamicus*, vol. XI, pp. 47-55, 1988.
- 43-Kidwai, Abdur Raheem, **What is in the Quran? Message of the Qur'an in Simple English**, New Delhi, India: Viva Books, 2013
- 44-Latif, Seyyed Abdul, **Al-Quran**. Hyderabad, India: The Academy of Islamic Studies, 1969.
- 45-Makarem Shirazi, Naser, **Nimuneh Commentary**. (Vols. 1 and 4), Tehran: Drol-Kotob al-Islamiyya, 1374.
- 46-Mohammad, Khalil, **Assessing English Translations of the Qur'an**, in *Middle East Quarterly*, pp. 58-71, 2005.
- 47-Munday, Jeremy, **Introducing Translation Studies**, London & New York: Routledge, 2001.
- 48-Mustapha, Hassan, **The Qur'an Translation**, In *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, London & New York: Routledge, pp. 229-225, 2009.
- 49-Nida, Eugene, **Towards a Science of Translating**, Leiden: E. J. Brill, 1964.
- 50- Nuri, Khadim Rahman, **The Running Commentary of the Holy Quran**, Under-bracket Comments Sufi Hamsaya Shillong: Gurudwar, 1964.
- 51- Palmer.E.M, **Notes on Palmer's the Qur'an**, in *The Journal "Nykl, A.R.*, of the American Oriental Society, vol. 56, pp. 77-84, 1936.
- 52-Parray, Ahmad, Tauseef, **What is in the Quran? Message of the Quran in Simple English** by Abdur Raheem Kidwai, 2013. New Delhi: Viva Books Private, in *Al-Bayān*, Vol. 11, No. 1. pp.106-108, 2013.

- 53- Ghulam Ahmed, **Exposition of the Holy Quran**, Lahore: Tolu-e-Islam Trust, Parwez, 1987.
- 54-Pearson, J. D, **Bibliography of translations of the Qur'an into European languages**, In Arabic Literature to the End of Umayyad Period, (eds. Beeston A. F. L.& et al). pp. 502-520, 1983.
- 55-Pickthall, Marmaduke, **The Glorious Qur'an**, Elmhurst: Tahrike Tarsile Iman Inc, 2000.
- 56-Rahman, M. A. **An English version of the Holy Quran in verse**, Part I. Adoni Rowjees Press, 1926.
- 57-Rodwell, M. John, trans, **The Koran**, London: 1861.
- 58-Ross, Alexander, **The Alcoran of Mahomet**. By Sier Du Ryer. London: 1649.
- 59-Ruhi, Firozuddin, *The Qur'an* (Karachi): Idara-e-Tabligh al-Qur'an, 1965.
- 60-Sadr Anjuman Ahmadiyya, **The Holy Qur-an, with English translation and commentary**. Qadian, India: published under the auspices of Hazrat Mirza Bashir-ud-Din Mahmud Ahmad, 1947.
- 61-Salahud-Din, Peer, **The Wonderful Koran**, Eminabad, Pakistan: Raftar-i-Zamana Publications, 1960.
- 62-Salmasi Zadeh, Javad, **The History of Quran Translations of the Quran in the world**. Tehran: Amir Kabir Publishing House, 1369.
- 63-Sarwar, Ghulam, **Translation of the Holy Qur'an**, Lahore: 1929.
- 64-Siddiqui, Abdul Hameed, **The Holy Qur'an. with English translation and explanatory notes**, Lahore: Islamic Book Centre, 1975.
- 65-Minhaj-ul-: Lahore. **Tahir-ul-Qadri**, Muhammad, Irfan ul Quran Quran Publications, 2009.
- 66-Tariq, Abdul Rahman & Gilani, Ziauddin Ahmad, **The Holy Quran**. (2 vols). Lahore. Siraj-ud-Din Publishers, 1966.
- 67-Usmani, Maulana Mufti Muhammad Shafi, **Maariful Qur'an: A Comprehensive Commentary of the Holy Qur'an**, 8 Vols, Karachi: Darul-Uloom maktaba, 2005.
- 68-Usmani, Mufti Taqi, **Translation of Quran**, 2007. Available at: www.islamicbulletin.org.
- 69-Woolworth, W. S, **in Muslim World**, xvii, 279-89, 1937.
- 70- Zwemer, S. Marinus, **The Qur'an: English Translation** by Mirza Abul Fadl, Muslim World 2: 1, pp. 84-82, 1912.

